पर्य्यकूजि सरुजेव तरुण्यान्तारलोलवलयेन करेण" ।

कुट्टाक त्रि० कुट्ट–णकन् । छेदके स्त्रियां ङीप् ।

कुट्टापरान्त पु० भूम्नि । जनपदभेदे "अत ऊर्द्ध्वं जनपदान्निबोध गदतोमम" इत्युपक्रमे "कुट्टापरान्तामाहेया कच्छाः सामुद्रनिष्कुटाः" भा०भी० ९अ० ।

कुट्टार पु० कुट्ट–कर्म्मभावादौ घञ् आरन् । १पर्व्वते २केवले ३रमणे न० मेदि० ४कम्बले न० विश्वः ।

कुट्टित त्रि० कुट्ट–क्त । १छेदिते खण्डीकृते । ताडिते २पक्वमांसभेदे न० । "मांसमस्त्रायु संग्रह्य सूक्ष्मं कृत्वा सुकुट्टितम् । वेशवारसुगन्धाढ्यम् स्वेदितं पाचितं भवेत् । कुट्टितं पाचितं मांसं सुस्वादु लघु दीपनम् । तत्रापि जाङ्गलं श्रेष्ठं जाङ्गलेष्वपि पक्षिणाम्" भावप्र० ।

कुट्टिम पुंन० अर्द्धर्चादि कुट्ट–भावे घञ् तेन निर्वृत्तः इमप् । १रत्नमयभूमौ भरतः २सुधालिप्तभूतले सुभूतिः ३कुटीरे खल्लाटे मथुरानाथः । ४दाडिम्बवृक्षे राजनि० (क्वात) इति ख्याते बद्धभूमिभागे ५सौधप्रदेशभेदे हला० । "कान्तेन्दुकान्तोपलकुट्टिमेषु प्रतिक्षणं हर्म्यतलेषु यत्र" माघः "शाद्वलोपचितां भूमिं यथाकाञ्चनकुट्टिमाम्" भा०आनु०५४अ० । "प्रासादजातसम्बाधं मणिप्रवरकुट्टिमम्" भा०आश्व० ८५अ० ।

कुट्टिमित न०कुट्ट–भावे घञ् तेन निर्वृत्तः इमप् ततः तार० इतच् । कुट्टमितशब्दार्थे शब्दचि० तन्मते सा०द० कुट्टिमितमिति पाठः "केशाधरादिग्रहणे मोदमानेऽपि मानसे । दुःखितेव बहिः कुर्य्याद्यत्र कुट्टिमितं मतम् । तत्र स्त्रीणामेष स्वभावः यदिष्टमप्यनिष्टतया निवारयन्त्य एव सुरतसुखमुपभुञ्जते इति तेन गाढपरिपीडने केशस्तनादिग्रहणे च हर्षात् सुखेऽपि दुःखाविष्करणं दुःखेऽपि सुखाविष्करणम्" इति

कुट्टिहारिका स्त्री० कुट्ट–इन् कुट्टिं कुट्टितद्रव्यं मांसादि हरति हृ–ण्वुल् टाप् अतइत्वम् । दास्यां हलायुधः ।

कुट्टीर पु० कुट्ट–ईरन् । १क्षुद्रपर्व्वते हारा० । २छेदके त्रि० ।

कुट्टीरक त्रि० कुट्टीरःक्षुद्रपर्व्वत इव कायति के–क । क्षुद्रपर्व्वतवत्स्तूपीकृते "द्वितीयेन तस्यास्थीनि तद्भस्म च श्मशाने कुट्टीरकं कृत्वा रक्षितानि" वेतालः ।

कुट्मल पुंन० कुट–कमलच् । १मुकुले विकाशोन्मुखपुष्पकलिकायाम् । "द्योतितानःसमैः कुन्द–कुड्मलाग्रदतः स्मितैः" माघः । अग्रान्तत्वात् दन्तस्य वा दन्त्रादेशः । २नरकभेदे न० यत्र रज्जुभिर्यन्त्रणा नारकिभ्यो दीयते तत्र । "तामिस्रमन्धतामिस्रमित्येकविंशतिनरककथने "संघातसकाकालं कुड्मलं पूतिमृत्तिकम्" मनुः "कुट्मलं यत्र बद्धभिः पीडनम्" प्रा०वि० । सुद्रितपु०कुड्मलमिति पाठः । कुड्मलमपि नरकभेदे । ३कुड्मलाकारे बाणाग्रभागे फलके च "विष्णुं सोमं क्रतुराजं च तस्येषुं समकल्पयन् । शङ्कुनग्निर्बभूवास्य भल्लः सोमोविशाम्पते ! । कुड्मलश्चाभवद्विष्णुस्तस्मिन्निषुवरे तदा" भा० क० ३६अ० ।

कुठ छेदने सौत्रः पर० सक० सेट् । कोठति अकोठीत् । प्रनिकोठति ।

कुठ वैकल्ये (गतिप्रतिघाते) आलस्ये अक० मोचने सक० इदित् भ्वा० प० सेट् । कुण्ठति अकुण्ठीत् । प्रनिकुण्ठति कुण्ठनम् कुण्ठा ।

कुठ पु० कुठ–छेदने वज्रार्थे कर्म्मणि क । वृक्षे अमरः ।

कुठर पु० कुठ–वा० करन् । मन्थानदण्डाकर्षणरज्जुयुक्तस्तम्भे अमरः । [उज्वलदत्त

कुठाकु पु० कुठ–आकुन् किच्च । (काठ ठाकरा) पक्षिभेदे

कुठाटङ्क पुंस्त्री कठारूपटङ्कः पृषो० । कुठारे अस्त्रे जटा०

कुठार पुंस्त्री०कुठ–करणे आरन् । स्वनामख्याते काष्ठच्छेदनसाधने अस्त्रभेदे स्त्रीत्वे गौरा० ङीष् । "राजन्योऽसिकूटक्रथनपटुरटद्वीरधारः कुठारः" प्रबोध० । "मातुः केवलमेव यौवनवनच्छेदे कुठाराक्षयम्" भर्त्तृ० । "तं त्वा गताहं शरणं शरण्यं सम्प्रत्यसंसारतरोः कुठारम्" भाग० ३,२५,१२, तल्लक्षणं हेमा० परि० ख० लक्षणसमुच्चये यथा—

"जमदग्निं प्रति शुक्रः प्रोवाच यथोपदेशं शुश्रूषो ! निबोध परशोरुत्पत्तिं द्रव्यक्रमयोगं प्रमाणं चोत्तममध्यमाधमानां नराणां सपाणिः पाणिमुक्तइति द्विकर्म्मा परशुर्भवति । तत्र पञ्चाशत्पलिकः श्रेष्ठस्त्वारिंशत्पलिकोमध्यमस्त्रिंशत्पलिकः कनिष्ठ इति । जातप्राणस्य पुरुषस्य सर्वायसमयस्त्रिविधः परशुर्भवति सार्द्धपञ्चाङ्गुलं श्रेष्ठस्य, सार्द्धचतुरङ्गुलं मध्यमस्य, सार्द्धत्र्यङ्गुलं निकृष्टस्य, मूलं विस्तृतम्भवति । तथा मध्ये सार्द्धपञ्चाङ्गुलं विस्तृतं चोत्तममध्यमकनिष्ठानां भवति । तथाङ्गमपि पञ्चदशाङ्गुलमुत्तमस्य, सार्द्धत्रयोदशाङ्गुलं मध्यमस्य, द्वादशाङ्गुलं निकृष्टस्येति परशोःफलम् । तथोत्तमं द्वादशाङ्गुलायामं, मध्यमं दशाङ्गुलायाममधमम् ष्टाङ्गुलायाममित्येवमपि त्रिविधं भवति । कुणपेष्विव दण्डप्रमाणमुत्तममध्यमकनिष्ठभेदात्त्रिविधं शालकधवधन्वनशाका-